

ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ

ΕΤΟΣ Α.

15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1892

ΦΥΛΑ. Η.

Ο

ΑΓΙΟΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Τῷ κλεινῷ Ἀρχιμανδρίτῃ
τῆς ἐν Λονδίῳ Ἑλληνικῆς Κοινότητος
ΔΙΟΝΥΣΙΩ ΠΑΕΣΣΑ:

ΟΝΟΣ εὐγενῶν καὶ ὀνομασῶν οἰκογενειῶν τῆς τῶν Βαρόνων Συγούρων πατρόθεν καὶ τῆς τῶν κομήτων Βαλβίων μητρόθεν, ὁ Ἱεράρχης καὶ ἐν ἀγίοις θαυμαστὸς Διονύσιος ἐγεννήθη ἐν Ζακύνθῳ τῷ 1546, κατὰ τὰς πιθανωτέρας ἱστορικὰς πληροφορίες, τυχὼν βαπτιστικοῦ ὀνόματος Δραγανίγος ἢ Γραδενίγος. Τέκνα τῶν ἀριστοκρατῶν Νουταίου καὶ Παυλίνης, πλὴν τοῦ Ἀγίου Διονυσίου, ἐγένοντο ὁ Κωνσταντῖνος (;) καὶ ἡ Συγούρα, (1) ἡ συζευθεῖσα τὸν εὐγενῆ Ι. Μακρὴν, ἐξ ὧν ἐγεννήθη ἡ Παυλίνα, ἀνεψιὰ τοῦ Ἀγίου, ἡ νυμφευθεῖσα τὸν εὐγενῆ Μάρκον Πέτρου Κοκκάλαν. (2) Παιδιόθεν ὁ Ἱεράρχης Διονύσιος ἐπεδείξατο ἐνθέρμον ζήλον καὶ μεγίστην πρὸς τὴν εὐσέβειαν κλίσιν, διὸ οὔτε τοῦ γένους ἡ

(1) Ὅρα Πράξεις Συμβολγράφου Ἰωάννου Ἱερ. Μακρῆ (1580—1606) ἀσώζομενας παρὰ τῷ ἐνταῦθα Ἀρχειοφυλακείῳ. Ἐν σελ. 86ῃ ὑπάρχει ἡ δι' ἡλικίας τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἀγ. Διονυσίου, Συγούρας, ἐξ ἧς γίνεται ὀφθαλμὸς, ὅτι τὴν 24 Μαρτίου 1590 ὁ Ἱεράρχης κατέφκει μετὰ τοῦ συζύγου τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ἰωάννου Μακρῆ ἐν τινὶ οἰκίᾳ παρὰ τῇ συνοικίᾳ τοῦ Ἀγ. Νικολάου τῶν ξένων καὶ 6.] ὅτι ἡ ἀδελφή του εἶχε λάβει ὡς ἄνδρα αὐτῆς τὸ πρῶτον τὸν Ἰωάννην Γρέγον, ἐξ οὗ ἀπέκτησε δύο τέκνα τὴν Διάναν καὶ τὸν Κωνσταντῖνον, καὶ εἴτα τοῦ Γρέγου ἀποθανόντος, ἔλαβε τὸν Ἰωάννην Μακρὴν, ἐξ οὗ ἀπέκτησε τρία ἕτερα τέκνα.

(2) Ὅρα Πράξεις Πέτρου Μαρτελάου, συμβολγράφου Ζακύνθου (1589—1628) σώζομενας παρὰ τῷ παρ' ἡμῖν Ἀρχειοφυλακείῳ, ἐν αἷς ἐν σελ. 81ῃ ὑπάρχει προικοσύμφωνον ἀπὸ 5 Ὀκτωβρίου 1601, δι' οὗ ὁ Ἱεράρχης, παραχωρῶν μέρος ἀσταφίδος κειμένης ἐν τῇ τοποθεσίᾳ Παληάμπελα τοῦ χωρίου Πηγάδακίων (Ἀγία Βαρβάρα) πρὸς τὸν συγγενῆ αὐτοῦ Ἰωάν. Μακρὴν ἐκδίδοντα τὴν θυγατέρα του Παυλίναν εἰς γάμον μετὰ τοῦ εὐγενοῦς Μάρκου Π. Κοκκάλα ἐγγυᾶται τὰ τῆς προικὸς διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας καὶ ἰδιοχείρου ὑπογραφῆς του, ἐχούσης οὕτως: «† Ἐγὼ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ὁ σηγούρος θεοβαλῶν καὶ ὑπόσχομαι ὡς ἄνωθεν.»

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΘΥΡΙΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

Α1 Σ3 Υ1 Φ6 0004

ἐπαρσις, οὔτε τοῦ πλούτου ὁ ὄγκος, οὔτε τῆς νεότητος αἱ ἡδοναὶ ἵσχυσαν, ὅπως ἐμποδίσωσιν αὐτὸν τοῦ νὰ τραπῇ τὴν ἀγούσαν εὐθὺ πρὸς τὸν Θεόν. Ἐγκαταλιπὼν καὶ πατρίδα, καὶ συγγενεῖς, καὶ φίλους μετέβη εἰς τὴν ἐν Στροφάσι Μονὴν τῆς Θεοτόκου, ἐνθα ἐνδυθεὶς, ὡς ἡ παράδοσις μετέδωκεν ἡμῖν, τὸ μοναχικὸν σχῆμα καὶ μετονομασθεὶς Δανιὴλ ἐγένετο γνώμων ἀρετῆς καὶ ἀληθὲς πρότυπον ὁσιότητος. Πότε καὶ ποῦ προεχειρίσθη εἰς ἱερέα τυγχάνει ἡμῖν ἄγνωστον, οὐχ' ἦπτον ὁμῶς ἐν ἡλικίᾳ εἰκοσι καὶ δύο ἐτῶν, πρὸ δηλαδὴ τῆς εἰς τοὺς ἁγίους τόπους ἀποδημίας του, εὐρίσκετο ἐν Ζακύνθῳ· διότι, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἐπισήμου ἐγγράφου σωζομένου παρὰ τῷ παρ' ἡμῖν Ἀρχιεπισκοπικῷ, (1) τῇ 19ῃ Ν)βρίου 1568 ἡ Κοινότης Ζακύνθου παρεχώρησεν αὐτῷ τὴν ὀρεινὴν Μονὴν τῆς Θεοτ. Ἀναφωνητρίας, κτητορικῷ δικαιώματι, (*jus patronato*) τῆς παραχωρήσεως ταύτης ἐπικυρωθείσης ὑπὸ τῆς Γερουσίας τῇ 27ῃ Αὐγούστου 1569

Ποθῆσας κατόπιν ὁ Ἱεράρχης νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἐνθα ἔστησαν οἱ ἄχραντοι πόδες τοῦ Ἰησοῦ ἀπεδήμησε μετ' ἄλλων καὶ παραπλέων τὰς Κυκλάδας, ὅπως τύχῃ πλοίου, δι' οὗ ἡδύνατο νὰ μεταβῇ εἰς Παλαιστίνην, εἴτε ἐνεκα τῆς πειρατείας, τῆς καταμαστιζούσης τότε τὴν Μεσόγειον ἀναγκασθεὶς, εἴτε θελήσας νὰ ἐπισκεφθῇ τὸν Μητροπολίτην Ἀθηνῶν, τοιοῦτου τότε ὄντος τοῦ εὐπαιδέτου Νικάνωρος, ἀφίκετο εἰς Ἀθήνας. Ἀνὴρ, οἷος ὁ Νικάνωρ, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐκτιμῇσιν τὸν ἀποδημητὴν ἐκεῖνον, οὐτινος ἡ παρουσία, ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ τῶν τρόπων εὐγένεια καὶ ἡ σπάνια περὶ τὰς θείας Γραφὰς γνώσις ἐπέκλυρον τὴν πρὸ πολλοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ διαλαλουμένην φήμην καὶ θεωρήσῃ ἅμα αὐτὸν ἱκανόν, ὅπως προσφέρῃ αὐτῷ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Αἰγίνης, ζηρούσαν τότε. Παρὰ τὰς μετριοφρόνους τοῦ Ἱεράρχου προτάσεις περὶ τῆς μὴ ἐκλογῆς αὐτοῦ εἰς θέσιν, ἧς καλῶς ἐγνώριζε τὰς εὐθύνas, ὁ Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Νικάνωρ ἐπέτυχεν διὰ τῶν σοφῶν αὐτοῦ εἰσηγήσεων, ἵνα χειροτονήσῃ τὸν Ἱεράρχην Ἀρχιεπίσκοπον Αἰγίνης, τῇ προθύμῳ ἐπιδοκιμασίᾳ τοῦ τότε Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, μετωνομάσας αὐτὸν Διονύσιον, ἐκ τοῦ ὀνόματος Διονυσίου τοῦ Ἀρειοπαγίτου. Τὴν Ἐκκλησίαν δὲ τῶν Αἰγινητῶν καλῶς καὶ θεαρέστως ἐπὶ τινὰ χρόνον ποιμάνσας ὁ θυμαστός Διονύσιος παρητήθη τοῦ θρόνου, πρὸς μεγίστην θλίψιν τῶν Αἰγινητῶν, τοιοῦτου πνευματικοῦ πατρὸς στερουμένων, καὶ ἐπέστρεψε τῷ 1579 εἰς τὴν προσφιλῇ αὐτῷ πατρίδα Ζακύνθον. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς, ὅτι φύσει μετριοφρὼν ὁ Ἱεράρχης ἠθέλησε διὰ τῆς παραιτήσεώς του ταύτης νὰ διαφύγῃ τὸν σκόπελον τῆς κενοδοξίας, ὃν πολλάκις παρουσιάζουσιν οἱ ἔπαινοι τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἔτι ἀληθέστερον νομίζομεν, ὅτι αἰτία τῆς ἐκ τοῦ θρόνου τῆς Αἰγίνης παραιτήσεώς του ὑπῆρξεν ἡ πρὸς τὸ γενέθλιον ἔδαφος ἀγάπη, κύριον γνώρισμα τοῦ

(1) Ὁρα Registro ducale terminazioni, ordini. 1487—1712. σελ. 196.

Ζακυνθίου λαοῦ, καὶ ὁ πόθος, ὅπως διὰ τῶν σοφῶν αὐτοῦ συμβουλῶν καὶ τοῦ παραδειγματικοῦ βίου του ὠφελῇσιν τοὺς ἰδίους αὐτοῦ συμπολίτας. Μεγάλη χαρὰ ἐγένετο ἐν Ζακύνθῳ, ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ Ἱεράρχου, ὁ δὲ σεβασμὸς καὶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀληθὲς ἀγάπη τῶν συμπολιτῶν του δὲν ἐβράδυνον νὰ ἐκδηλωθῶσι· διότι, χηρέυσαντος τοῦ ἐπισκοπικοῦ θρόνου Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, παρεκάλεσαν καὶ προέτρεψαν αὐτὸν, ἵνα δεχθῇ τὴν χωρεπισκοπίαν τῆς νήσου Ζακύνθου, ὅστις, κατόπιν διορισμοῦ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β' ὡς χωρεπισκόπου καὶ προέδρου Ζακύνθου, διείπε τὰ τῆς ἐπισκοπῆς αὐτῆς ἐπὶ τινὰ χρόνον, λαβὼν καὶ τὸν σταυροπηγιακὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Μώλου, ἐν εἵδει ἐφημερίας. (1)

Καὶ ταῦτα μὲν, κατὰ τοὺς διαφόρους βιογράφους τοῦ Ἱεράρχου, ὡς πρὸς τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ εἰς τὴν θέσιν χωρεπισκόπου καὶ Προέδρου Ζακύνθου. Ἐξ ἐπισήμων ὁμῶς ἐγγράφων ἐξάγεται, ὅτι πρεσβεῖα Κεφαλληνῶν παρουσιασθεῖσα ἐνώπιον τοῦ ἐνετοῦ δουκὸς Νικολάου Δακπόντε (1578—1585) παρεπονέθησαν, ὅτι ὁ αἰδεσιμώτατος Διονύσιος Συγοῦρος ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἀναφωνητρίας καὶ Ἀρχιεπίσκοπος Αἰγίνης προεχειρίσεν ἱερεῖς, διακόνους καὶ ὑποδιακόνους, ἀναμιγνυόμενος οὕτω εἰς τὰ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας—Ζακύνθου Φιλοθέου Λοβέρδου, ἐκλεχθέντος τοιοῦτου συμφώνως τῇ ἀπὸ 8 Φεβρουαρίου 1558 πράξει τῆς Γερουσίας περὶ ἐκλογῆς ἐπισκόπων καὶ ἐπικυρωθείσης τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κορίνθου καὶ ἀνακηρύττων ἅμα ἐαυτὸν Πρόεδρον Ζακύνθου καὶ ὅτι ἐντεῦθεν διάφορα δημόσια καὶ ἰδιωτικά ἐγενῶντο σκάνδαλα. Ἐπὶ τῶν ἀδίκων τούτων παραστάσεων τῶν Κεφαλληνῶν στηριζόμενος ὁ δούξ Δακπόντης, διὰ διατάγματος αὐτοῦ ἀπὸ 29 Ἀπριλίου 1581 διέτασσε τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Δ. Συγοῦρον, ἵνα πάραυτα παραιτηθῇ τελείως τῶν πράξεων τῶν ἀνηκουσῶν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας—Ζακύνθου Λοβέρδου, ἀφίπων αὐτὸν τὸν ἐπίσκοπον ὡς πρόεδρον Ζακύνθου, ἀποδίδων αὐτῷ πᾶν ὅ,τι τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου εἶχεν ἰδιοποιηθῇ καὶ παραιτούμενος ἐν τέλει παντὸς οὗ τινος εἶχεν ἐπιτύχει πρὸς ζημίαν τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου. Θέλων δὲ τῷ ὄντι ὁ Ἱεράρχης ν' ἀποφύγῃ τὰ σκάνδαλα, παρουσιάσθη τῇ 20ῃ Φεβρουαρίου 1582 ἐνώπιον τῆς Γραμματείας καταθέτων, ὅτι παρητήτα παντὸς ὁπερ διὰ τοῦ ἀνωτέρου διατάγματος εἶχε θεωρηθῇ προσκροτῶν εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ ἀνωτέρου ἐπισκόπου, καίτοι Πρόεδρος εἶχε διοριθῇ, ὡς εἵπομεν, ὑπὸ τοῦ πατριάρχου. Ἀποθανόντος τοῦ ἐπισκόπου Κεφαλληνίας—Ζακύνθου Φιλοθέου Λοβέρδου, οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ Ἱεράρχου προτρέπουσιν αὐτὸν, ἵνα συντρέξῃ εἰς τὴν ὑποψηφιότητα Ἀρχιερέως, ὁ δὲ Ἱεράρχης ὑπὸ τῶν προ-

(1) Ὁρα «Φιλολογικά Ἀνάλεκτα Ζακύνθου» ὑπὸ Ν. Κατράκη. Σελ. 277.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τροπῶν καὶ τῶν παρακλήσεων ἐκείνων πεισθεῖς, συνέστησεν ἐπίτροπον ἐν Κεφαλληνίᾳ τὸν μοναχὸν Σωφρόνιον τὸν Κατηλιανόν, ἐπιστήθιον φίλον του, ὅστις καὶ ὠνομάτισεν αὐτὸν, μεταξὺ τῶν συντρεχόντων εἰς ὑποψηφιότητα Ἀρχιερέως ἱερέων. Μεθ' ὅλας τὰς ὑποσχέσεις, ὅτι παρητεῖτο τοῦ κανονικοῦ δικαιώματος, ὅπερ προσέφερον ἐκπαλαί τοις ἀρχιερεῦσιν οἱ ἱερεῖς, ὅτι δὲν θὰ ἐδέχετο ἀπολαύς ἐκ μέρους τῶν χειροτονουμένων ἱερέων, ὅτι θὰ διέμενεν 8 μῆνας ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ 4 ἐν Ζακύνθῳ κατ' ἔτος, ὅτι ἐξ ἰδίων ἤθελεν οἰκοδομήσει τὸ Ἀρχιεπισκοπεῖον ὁ Ἱεράρχης Διονύσιος γενόμενος Ἀρχιερεὺς, μεθ' ὅλας, λέγομεν, τὰς ὑποσχέσεις ταύτας, ἃς ἐν τῇ ἐμφανιστηρίᾳ αὐτοῦ διεκήρυττεν ὁ μοναχὸς Κατηλιανός, ὁ τῆς Κεφαλληνίας κλήρος δωροδοκηθεὶς ἐκλέγει νέον εἰκοσιπενταετῆ, κοινότατον καὶ ἀγράμματον τὸν Νεόφυτον Κολοκυθᾶν, ὡς ἀρχιερέα Κεφαλληνίας. Τοιαύτη τῶν πραγμάτων κατάστασις ἔπρεπε καὶ δικαίως νὰ προκαλέσῃ τὴν λύπην καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν Ζακυνθίων. «Ἡ ἀπέλασις αὕτη—λέγει ὁ ἱστορικὸς Δοβέρδος—τοῦ Κυρίου Διονυσίου Συγούρου λίαν δυσανεστήσασα τοῖς Ζακυνθίοις ἐγένετο ἀφορμὴ διαφόρων διενέξεων ἐπακολουθησασῶν μεταξὺ τῶν δύο νήσων, ἐνεκατῆς ἀρχιερείας. (1)» Πρεσβεία διὰ τοῦτο Ζακυνθίων ἀποτελουμένη ὑπὸ τοῦ δημηγόρου τῆς Ζακυνθίας Κοινότητος Φραγκίσκου τῶν Φραγκίσκων καὶ τοῦ Νικολάου Μονδίνου καὶ ἀποσταλθεῖσα ὑπὸ τῆς Κοινότητος Ζακύνθου καὶ τοῦ τότε προβλεπτοῦ τῆς νήσου Β. Παρούτα εἰς Ἑνετίαν ἐξέθεσε τῇ τότε δουκὶ Πασκουαλίῳ Τσικόνι (1585—1595) τὰς καταχρήσεις τῶν Κεφαλλήνων, αἰτουμένη γονυκλιτῶς, (*genibus flexis*) ἵνα ἰσάριθμοι ἐκλογεῖς τοῦ κλήρου ἀμφοτέρων τῶν νήσων προσδιοριζόμενοι ψηφίζωσιν ἐναλλάξ ἐπίσκοπον Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, μυστικῇ ψηφοφορίᾳ, ἐνεργουμένης τῆς ἐκλογῆς ἐνώπιον τῆς τοπικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν συνδίκων τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἀνήκει ἡ ἐκ περιτροπῆς ὑποψηφιότης, τῆς Ζακύνθου κατ' οὐδὲν νομιζομένης ὑποδεστέρας τῆς Κεφαλληνίας, ἵνα διευθύνῃ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν ἐγκατοίκων αὐτῆς. Ὁ δὲ δουξ τῆς Ἑνετίας διὰ διατάγματος αὐτοῦ ἀπὸ 13 Δεκεμβρίου 1591 διέτασεν, ἐπειδὴ ὁ λαὸς καὶ ὁ κλήρος τῆς Κεφαλληνίας ἐκλέγουσιν, ὡς Ἀρχιερεῖς, πρόσωπα ἰδιοτελῆ, ἄμοιρα πάσης παιδείας καὶ ἀνίκανα ἵνα κυβερνήσῃ τὰ πλῆθη τῶν πόλεων καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκλογῇ οὐ μόνον πανδήμως ἠπείλουν καὶ ἀνεθεματίζον τοὺς δώσαντας ψήφους τοῖς Ζακυνθίοις ὑποψηφίοις, ἐπιδείξαντες τὴν ἐδιοπάθειαν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ χρήματα διανέμοντες, ἀπώθησαν τοὺς Ζακυνθίους, οἵτινες συνέδραμον ὡς ὑποψήφιοι, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατελέγετο ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κ.ος Διονύσιος Συγούρος, ἐκτὸς τῆς εὐγενείας αὐτοῦ ἀληθοῦς κάτοπτρον ἀγαθότητος, ἐλε-

(1) "Ora Saggio Storico dell' Isola di Cefalonia.

ημοσύνης, ταπεινώσεως, εὐσεβείας καὶ ἱκανότητος ἐκλέξαντες ταχύτερον τῆς ὀρισμένης προθεσμίας νέον εἰκοσιπενταετῆ περίπου χαρακτήρος τῶν ἄλλων ἀπώτατον, διέτασσε, λέγομεν, πρὸς ἄρτιν τοιούτων σκανδάλων, ἵνα εὐάριθμοι ἐκλογεῖς τοῦ κλήρου ἀμφοτέρων τῶν νήσων προσδιοριζόμενοι ἐκλέγωσι καὶ ψηφίζωσιν ἐναλλάξ Ἐπίσκοπον Κεφαλληνίας καὶ Ζακύνθου, μυστικῇ ψηφοφορίᾳ καὶ ὅτι ἄλλο ἐζητεῖτο ὑπὸ τῶν πρέσβων τῆς Ζακυνθίας Κοινότητος. Ἀλλ' εἰς ταῦτα ἀντέστη ἡ Κοινότης Κεφαλληνίας καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον κατόπιν αἱ δύο Κοινότητες ἤρizon πεισματωδῶς, ὡς ἄλλοτε λεπτομερῶς θέλομεν περὶ τούτου πραγματευθῆ.

Μετὰ τὴν ἀποτυχίαν του ταύτην ὁ Ἱεράρχης Διονύσιος ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐν Ζακύνθῳ Μονὴν τῆς Ἀναφωνητρίας μακρὰν τῆς τύρρης τοῦ κόσμου ἀφοσιωθείς ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ θεοῦ, ὄντως Ἀγγελος σαρκόφορος, κατὰ τὸν βιογράφον αὐτοῦ Γ. Σύνανδρον, καὶ ἄνθρωπος ἀγγελόφωνος κατ' ἀλήθειαν γνωριζόμενος. Οὕτω Ἰήσους ὁ Ἱεράρχης καὶ καταβληθεὶς ὑπὸ ποικίλων βρειῶν ἀσθενειῶν, (...da gravi et diverse malatie...) (1) ἃς συνεπύγετο πολλάκις τὸ ἔσχατον γῆρας, ἀπεδήμησεν εἰς Κύριον τῇ 17ῃ Δεβρίου 1622 ἐν ἡλικίᾳ ἐβδομήκοντα καὶ πέντε περίπου ἐτῶν, ὡς ἐξ ἐπιστήμων ἐγγράφων τοῦτο μαρτυρεῖται, (2) ἐπιτελήσας ἵνα τυχῇ εἰς τὰς Στροφάδας, ἐνθα εἶχεν ἐνδυσθῇ τὸ μοναχικὸν ἐνδύμα. Καὶ ὄντως τὸ ἱερὸν αὐτοῦ σκήνος μετακομισθὲν ἐτάφη εἰς τὸν ἐν Στροφάσι ναῖσκον τοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ἀνακομιδῆς δὲ βραδύτερον γενομένης καὶ εὐρεθὲν τοῦτο ἀκέραιον πλήρες χάριτος καὶ εὐωδίας κατετέθη ἐν τῇ νάρθηκι τοῦ ναοῦ τῆς Θείας Μεταμορφώσεως. Ἐν ἔτει 1716 γενομένου πολέμου μεταξὺ Ἑνετῶν καὶ Τούρκων, οἱ τελευταῖοι οὗτοι διοικούμενοι ὑπὸ τοῦ Μεστρίνου πειρατοῦ τῆς Κάγκας καὶ ἀποβιβασθέντες εἰς τὰς Στροφάδας ἠχμαλώτησαν 22 τῶν ἐκεῖ μοναχῶν καὶ διήρπασαν τὰ πολύτιμα εἶδη, ἀφέντες τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀγίου ἡμῶν λείψανον ἄθικτον. Τέσσαρες ὁμοῦ Χριστιανοὶ εὐρισκόμενοι μετὰ τῶν Τούρκων ἀπέκοψαν ἐξ εὐλαθείας τὰς δύο χεῖρας τοῦ Ἱεράρχου, διὸ καὶ τὸ νῦν λείψανον αὐτοῦ στερεῖται χειρῶν, ὧν δύο μέρη εὐρίσκονται ἐν αὐτῇ τῇ ἱερῇ ναῷ τοῦ Προστάτου τῆς νήσου, ἕτερον ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἕτερον ἐν Στροφάσι καὶ ἕτερον εἰς Πύργον τῆς Ἠλίδος. Μοναχοὶ τινες κατορθώσαντες νὰ διαφύγῃσι τὴν σπάθην τῶν Ἀγριῶν, ὡς εἶδον κατόπι κορβέτταν Ἑνετικὴν διαπλέουσαν ἐκεῖθεν, ἐποίησαν σημεῖον, ἵνα αὕτη πλῆσιάζῃ. Πάροχα ὁ πλοίαρχος ταύτης Ἰωάννης Μπάλοβιτς Δαλμάτης Περσινός, ἀποβιβασθεὶς εἰς Στροφάδας καὶ ἀκούσας τὴν συμφορὰν παρελάβε μεθ' ἐαυτοῦ τὸ

(1) *Atti del Consiglio della Comunità 1612—1622* παρὰ τῆς παρ' ἡμῶν ἀρχιεπισκοπῆς.

(2) Αὐτόθι.
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

τε ἱερὸν λείψανον τοῦ Ἀγίου καὶ τοὺς καλογήρους, οὓς μετέφερον εἰς Ζάκυνθον κατ' ἄλλους μὲν τῇ 24ῃ Αὐγούστου 1720, κατὰ δὲ τὴν Δ. Βαρδιάνην τῇ 22 Αὐγούστου 1717. Δι' ἐπισήμου λιτανείας, ἐν ἣ παρ-
 ρευρίσκοντο ἄπασι αἱ ἐνετικαὶ ἀρχαί, ἡ Κοινότης Ζακύνθου, ὁ πρω-
 τοπαπᾶς καὶ ὁλος ὁ ἱερὸς κλήρος καὶ λαὸς τῆς νήσου μετέφερον τὸ
 ἅγιον λείψανον καὶ κατέθεσαν αὐτὸ τὸ πρῶτον ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἐ-
 πισκοπῆς, εἶτα δὲ εἰς τὸν ἐν Καλλιτέρῳ (μετοχίῳ τῶν Στροφάδων)
 ναὸν τῆς Ὑπεραγίας, μέχρις ἀποπερατώσεως τοῦ ἐν τῇ πόλει ναοῦ
 τοῦ ἁγίου, ὃν τῇ συνδρομῇ τοῦ λαοῦ ἀνήγειρεν ἡ Κοινότης Ζακύνθου (1).
 Τῇ αἰτήσῃ καὶ μαρτυρίᾳ τῆς εὐγενοῦς Κοινοῦτος καὶ τοῦ κλήρου Ζα-
 κύνθου, ὁ Πατριάρχης Γαβριὴλ ἐκάνονισεν ὡς ἅγιον τὸν Ἱεράρχην Διού-
 σιον διὰ συνοδικῆς καὶ Πατριαρχικῆς ἐκθέσεως τῷ 1703, διατάξας
 ἵνα ἐορτάζηται ἡ 17ῃ Δ)βρίου ἐκάστου ἔτους, ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ
 Ἱεράρχου. Ἡ δὲ Μεγαλοπρεπὴς Κοινότης Ζακύνθου ἀνεκήρυξε τῷ 1724 τὸν
 ἅγιον Προστάτην τῆς νήσου, (2) ἀντὶ τοῦ μέχρι τότε Προστάτου τῆς
 νήσου Ἀγίου Ἰωάννου Προδρόμου, ἐν τῷ φρουρίῳ.

ὑπὸ ἔποψιν διανοητικῆς μορφώσεως ὁ Ἱεράρχης Διονύσιος ἐξεταζό-
 μενος, ναὶ μὲν δὲν ἦτο μαθήτεως τοσοῦτον εὐρείας, ὥς ὁ φίλος αὐ-
 τοῦ Δ. Κατηλιανός, οὐχ ἦττον ὅμως ἦτο ἐγκρατὴς οὐ μόνον τῆς ἀρ-
 χαίας Ἑλληνικῆς καὶ Ἱταλολατινικῆς, καθὼ ἀνατραφεὶς ὡς πάντα τὰ
 τέκνα τῶν εὐγενῶν, ἀλλὰ καὶ μύστης τῶν θεολογικῶν γνώσεων καὶ τῶν Ἱε-
 ρῶν κανόνων, ὥς τοῦτο εὐκόλως ἐξάγει τις ἐκ δικαστικῆς τινος ἀποφά-
 σεως ὑπ' αὐτοῦ ἐκδοθείσης τῷ 1621 Ἰουλίου 22, ἐπὶ διενέξεως ἀνα-
 φυσίσης μεταξὺ τῶν ἐν Ζακύνθῳ Μονῶν Σπηλαιοτίσεως καὶ Ἀγίου Νι-
 κολάου τοῦ Ἀγριοκάμπου καὶ ἐξ ἐπιστολῆς πεμφθείσης αὐτῷ εἰς Ζά-
 κυνθον τῷ 1592 ὑπὸ τοῦ ἐν Ἑνστάξ διατρίβοντος φίλου του Διονυσί-
 ου Κατηλιανοῦ ἱερομονάχου. (3) Δεπτομέρειαι περὶ τοῦ μαθητικοῦ καὶ
 τοῦ ἐν γένει βίου αὐτοῦ δυστυχῶς ἐλλείπουσιν ἡμῖν, γνωρίζομεν μόν-
 ον ἐκ τε τῶν ἐπιστῆμων ἐγγράφων καὶ ἐκ τῶν κατὰ καιροὺς βιο-
 γράφων αὐτοῦ, (4) ὅτι, καθ' ἅπαντα τὴν βίον αὐτοῦ, ὑπῆρξεν εὐσεβὴς,
 φιλόανθρωπος, ἀμνησίκκος, ἀληθὴς χριστιανός, ἄξιος τοῦ ἀκτινωτοῦ
 στεφάνου, δι' οὗ περιέβλεπε τὴν ἁγίαν αὐτοῦ κεφαλὴν ἡ τοῦ Χριστοῦ
 μεγάλη Ἑκκλησία.

(1) Περὶ τοῦ ναοῦ τούτου, ὡς καὶ περὶ ἀπάντων τῶν ναῶν τῆς νήσου,
 θέλομεν πραγματευθῆν ἐν τῷ φιλολογικῷ καὶ ἱστορικῷ ἡμῶν λεξιλογίῳ Ζα-
 κύνθου, οὗ τὴν ἐκδόσιν πρὸ πολλοῦ ἀνγγέλλομεν.

(2) Ὁρα Π. Χιώτου. Ἱστορικά Ἀπομνημονεύματα. Τομ. 6. σ. 997.

(3) Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἅγιον Διονύσιον τὸν Σηγοῦρον, ὑπὸ Π. Χιώτου.
 Ἐν Ζακύνθῳ 1852.

(4) Τοιοῦτοι ἐγένοντο οἱ Γεώργιος Σάπανδρος, Ἄγγελος Συμμάχιος, Γε-
 ὠργιος Ἰωαννιδῆς ἱερεὺς, Παναγ. Χιώτης, Νικόλ. Κατσαμῆς ἀρχιεπίσκοπος
 καὶ ἄλλοι τινές.

Τὸ ἱερὸν τοῦ ἁγίου Διονυσίου λείψανον κεκλεισμένον ἐν ἐπιχρύσῳ
 καὶ ὀκλωτῇ θήκη, ἐντὸς διαγλύφου καὶ εἰκονογραφημένης ἀργυρᾶς λάρνακος
 κατασκευασθείσης ἐν ἔτει 1829 πρὸς τὸ δεξιὸν τοῦ νάρθηκος τοῦ ὁ-
 μωνύμου ναοῦ, φέρει θαυμάσιον ἀρχιερατικὴν στολὴν, ἐγκόλπια καὶ κοσμήματα
 μεγάλης ἀξίας. Ὑψηλὸς μᾶλλον τὸ ἀνάστημα ὁ Ἱεράρχης ἔχει τὸ πρό-
 σωπον αὐτοῦ ὑπομέλαν, ἐκ τῆς ἀσθέστου ἔνθα, ὡς λέγεται, ἔρριψαν
 αὐτὸν οἱ Ὀθωμανοί, τὴν κεφαλὴν τεταμένην πρὸς τὰ ἐμπρός, μέρος τῆς
 ρινὸς ἐφθαρμένον, κοίλους τοὺς ὀφθαλμοὺς, καλῶς διακρινόμενων τῶν
 κεκλεισμένων βλεφάρων, τὸ στόμα ἡμιάνοικτον, ἐν ᾧ διακρίνονται τινὲς
 ὀδόντες καὶ τρίχας τινὰς λευκάς ἐπὶ τοῦ πώγωνος, τὸ ὄλον δὲ τῆς
 φυσιογνωμίας μαρτυρεῖ περὶ τῆς ἐν τῇ ζωῇ ἁγίας αὐτοῦ ψυχῆς. Ἡ
 ἀνὰ τὴν πόλιν περιαγωγὴ τοῦ ἱεροῦ τούτου λειψάνου τελεῖται μετὰ
 πλείστης ἐπισημότητος τὴν 17ην Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους ἡμέραν τῆς
 θανῆς αὐτοῦ, ὅτε καὶ πλῆθος πολὺ προσκυνητῶν συρρέει ἐκ τῆς ἀπέναντι
 ἡπείρου. Ἀλλοτε, κατὰ τὴν περιαγωγὴν ταύτην τοῦ Ἀγίου, ἐρίπτετο
 εἰς τὸν λαὸν ἄρτος ἐκ τῶν παραθύρων, τοῦθ' ὅπερ προῦκάλει μεγίστην
 σύγχυσιν· ἀλλ' ὁ τότε Ἐπαρχος Ζακύνθου Γ. Δογοθέτης διὰ διατάξεως
 αὐτοῦ ἀπὸ 27 Δ)βρίου 1839 ἐκρινε καλὸν, ἵνα τοῦ λοιποῦ παύσῃ τὸ ἄτοπον
 τοῦτο, ὁ δὲ ἄρτος διανέμῃται τοῖς πτωχοῖς. (1) Ἀπειρα εἶναι τὰ θαύματα
 τ' ἀποδιδόμενα τῷ Προστάτῃ Ζακύνθου, ἀλλ' ὡς κορωνὶς ἀπάντων τού-
 των προβάλλεται ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη αὐτοῦ, κατακρύψαντος τὸν φο-
 νέα τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀδελφοῦ, καὶ ἐν γνώσει παρασχόντος αὐτῷ πᾶσαν
 τὴν δυνατὴν βοήθειαν. (2)

Τοιοῦτος ἐν περιλήψει ὁ βίος τοῦ Ἱεράρχου Διονυσίου, ὃν ἡδυνάμεθα
 ἐκτενέστερον νὰ πραγματευθῶμεν, ἐὰν καὶ πλείονας ἱστορικὰς μαρτυρίας
 εἶχομεν περὶ τούτου καὶ χρόνον μακρότερον· οὐχ' ἦττον ἔχομεν δι' ἐλ-
 πίδος ὅτι ἐς ἄλλοτε θέλομεν ἐκθάσει λεπτομερέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ.

Καὶ ἔδη, πρὶν περᾶνωμεν τὴν βιογραφίαν ταύτην, δὲν κρίνομεν ἄ-
 σκοπον, ἵνα δημοσιεύσωμεν, ὡς ἐν ἐπιλόγῳ, μικράν τινα πραγματείαν τοῦ
 ἑγγλυοῦ διασήμου δόκτορος Γουλιέλμου Britten ψυχολόγου,
 ἀρχαιολόγου καὶ γνωστοῦ συγγραφέως περὶ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ Ἀγίου
 Διονυσίου, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ περιοδικῷ «Οἱ δύο κόσμοι»
 (The two worlds) τῆς 16ης Δεκεμβρίου 1887 (ἀριθ. 5) ὑπὸ
 τὸν τίτλον «Τὰ μυστήρια τοῦ Ἀγίου Διονυσίου, ἡ τὰ
 θαύματα τῶν Ἰονίων νήσων (The mystery of St. Dio-
 synius; or the miracle of the Ionian islands). Τὴν πραγματείαν

(1) Βιβλ. Γ. Ἐπαρχ. σελ. 80 παρὰ τῷ ἐνταῦθα Ἀρχιεπισκοπικῷ.

(2) Λαμπρὸν περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης, ποίημα, ἐδημοσίευσεν τῷ 1891
 ὁ συμπαθὴς ποιητὴς κ. Α. Μαρτζώκης, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Γούμενος τῆς Ἀ-
 ναφανηφόρας».

ἡ ταύτην τοῦ ἄγγλου δόκτορος ἐν τινὶ Ὁλλανδικῷ βιβλίῳ⁽¹⁾ συμπεριληφθεῖσαν πρῶτον ἐκείνη ὁ αὐτὸς Ὁλλανδὸς συγγραφεὺς κ. Riko μεταφράσας εἰς τὴν γαλλικὴν ἀπέμψη ἐκ Χάγης διὰ κολλαγευτικῶτάτης ἐπιστολῆς αὐτοῦ ἀπὸ 31 Δεκεμβρίου 1891 τῷ ἀειμνήστῳ Παγκρατίῳ, ἡγουμένῳ τῆς Μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ὅπως καταθέσῃ ταύτην οὗτος ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς Μονῆς. Ὁ σεβαστὸς ἀρχιμανδρίτης καὶ φίλος ἡμῶν κ. Ἀντώνιος Παράσχης, προθύμως παρέσχεν ἡμῖν τὸ πρωτότυπον τῆς ἐν τῇ γαλλικῇ μεταφράσεως τοῦ κ. Riko, ἣν ἡμεῖς μεθερμηνεύσαντες εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς δημοσιεύομεν ταύτην κατωτέρω, φρονόντες, ὅτι λίαν ἐνδιαφέρει τοὺς συμπολίτας ἡμῶν μία ἐτι σελὶς ὑπὲρ τοῦ Προστάτου ἡμῶν Ἁγίου Διονυσίου.

«Ἐν τῶν θαυμασιωτέρων καὶ ἀνεξηγήτων, ἐξ ὧν μέχρι τοῦδε συνήντησα προβλημάτων, πρόβλημα μὴ ἐπιδεχόμενον ἐπιστημονικὴν τινα ἢ πνευματικὴν ἐξήγησιν εἶνε ἡ διαρκὴς ὑπαρξίς τοῦ νεκροῦ καὶ ἀναλυσίτου ἅμα σκήνους τοῦ Διονυσίου, προστάτου Ἁγίου τῆς νήσου Ζακύνθου. Διαρκούσης μακρᾶς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ καὶ τισιν ἄλλαις τοῦ Ἱονίου Ἀρχιεπαγούς διαμονῆς μου, ἠρύσθην τὰς ἀκολουθοῦντας λεπτομερείας ἐκ συμβάντος, ὅπερ μέλλω ν' ἀφηγηθῶ.

«Γενόμενος ἐγὼ αὐτὸς μάρτυς αὐτόπτης θαύματος σημαντικοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἀρυσθεὶς ἐξ ἐπισήμων ἀρχαίων ἀπάσας τὰς λεπτομερείας ἐπικυρουμένας διὰ τῆς προσωπικῆς μου ἐξετάσεως, δὲν διστάζω νὰ προσφέρω τὴν ἀκόλουθον λογοδοσίαν ἐφ' ἐνὸς τῶν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας μεγαλητέρων προβλημάτων.

«Πρὸ 300 περίπου ἐτῶν ἔζη ἐν τῇ νήσῳ Ζακύνθου ἄνθρωπος τις πρῶτος, οὗτος τὰ εὐγενῆ εὐεργετήματα καὶ ἡ ἀγαθότης προσείλκυον τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν ἀπάντων τῶν κατοίκων τῆς νήσου.

«Ὁ πρᾶγματι φιλόανθρωπος οὗτος ἐπέζησεν ἐν τῇ μνήμῃ ὑπὸ τὸ ὄνομα Διονύσιος Παρεκτός τῶν ἄλλων αὐτοῦ φιλευσπλάγχων πράξεων, ἐγένετο περιφανὴς, ἅτε παρασχὼν ἄσυλον τῷ δολοφόνῳ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀδελφοῦ. Παρὰ τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος, ὁ εὐγενὴς Διονύσιος κρίνας ὅτι ὁ θάνατος τοῦ ἐγκληματίου δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδώσῃ τὴν ζῶν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἀπεφάσισε νὰ παράσχῃ τῷ δολοφόνῳ τὴν ἐλπίδα τῆς συγγνώμης, ἥς σὺν τῷ χρόνῳ καὶ τῇ λύπῃ ἠδύνατο οὗτος νὰ τύχῃ, οὕτω δὲ συνέβη νὰ προστατεύσῃ τὸν ἐγκληματίαν ἐκείνον ὅστις εἶχεν ἐπενέγκῃ τῷ εὐεργέτῃ του τὸ σκληρότερον τῶν τραυμάτων.

«Περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου αὐτοῦ ὁ Διονύσιος ἀπεσύρθη εἰς μεμονωμένον τι μέρος τοῦ Ἀρχιεπαγού καὶ ἐξασκήσας ἐπὶ τινα εἰσέτι χρόνον τὴν ἀρετὴν ἐν τινὶ Μονῇ, ἀφιέρωσε τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου αὐ-

(1) Louise Lateau en andere mystieken. Met afbeeldingen en volledige lijst der gestigmatiseerden van 1136 tot op onze dagen door A. J. Riko. Amsterdam. C. L. van Langenhuyzen 1891.

τοῦ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, τελευτήσας ἐν τῷ μέσῳ τῆς φιλοθρησκου κοινότητος, ἥ τινι ἀνῆκε, καὶ ταχρεὺς εἰς τὰ ὑπὸ γεία τῆς ἐν Στροφάσι Μονῆς. Μετὰ τινὰ ἔτη οἱ τῆς Ζακύνθου κάτοικοι ἡμεῖς ἀγάπης ἀναμνησθέντες τοῦ ἀγαθοῦ Διονυσίου ἐπόθησαν, ἵνα ἐκθάψωσι τὸ λείψανον καὶ ἐνταφιάσωσιν αὐτὸ καὶ αὐτῇς, (ὅπως διασώσωσιν αὐτὸ ἀπὸ τοῦς Τούρκους) ἐν ἡ χώρᾳ τοσαύτας ἐναρέτους πράξεις ἐξήσκησεν.

«Ἀλλ' ὅποια τις ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξίς τῶν ἐπιφορτισθέντων τὴν ἐμπορεσίαν ταύτην ἐργασίαν καὶ ποθούντων νὰ ρίψωσι τελευταῖον βλέμμα σεβασμοῦ ἐπὶ τοῦ προσφιλοῦς λειψάνου, ὅτε ἀνοίξαντες οὗτοι τὸ φέρετρον εἶδον τὸ σκήνος τοσούτῳ ἐντελῶς διατηρούμενον καὶ ἀνέπαφον, ὡς ἀφθαρσία, ὅπερ ὁμοιάζετο πρὸς ἄνθρωπον πρὸ μικροῦ κοιμηθέντα. Ἐν τῇ μυστηριώδει ταύτῃ καταστάσει καὶ ὑπὸ τὴν θέαν ἀταράχου θεσπεσίου ὕπνου, ὁ σιωπηλὸς νεκρὸς, ἡ ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὁ κοιμώμενος μετεκομίσθη ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ νήσῳ.

«Ἐβδομάδες, μῆνες, ἔτη καὶ τέλος αἰῶνες παρήλθον, πλὴν ὁ γαλήνιος ὕπνος τοῦ ἐξόχου νεκροῦ, ἐξηκολούθει πάντοτε καὶ ἐτι ἐξακολουθεῖ, μὴ προσβαλλόμενος ὑπὸ σκιᾶς τινος ἀλλοιώσεως, ἡ ἐλαχίστου ἴχνους φθορᾶς.

«Ἐν λίαν σεβασμῷ ἐνδομύχῳ θαυμασμῷ διὰ θάυμα, οὐ τὴν ἐξήγησιν οὐδεμίᾳ ἀνθρωπίνῃ θεωρίᾳ δύναται νὰ δώσῃ, τὸ ὄνομα τοῦ Διονυσίου Συγούρου ἐνεγράφη μετὰ τῶν Ἀγίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐν τῷ περικαλεῖ νῶν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ἀνεγερθέντι καὶ ἐπονοματισθέντι πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, κατεσκευάσθη τότε λιθίνη πλάκα (!) ἐνθα περιέλειπον τὸ θαυμαστὸν σκήνος, ἐν καταχρύσῳ ὁρμή, ἐπαφῆσαντες αὐτὸ οὕτω ἐν πλήρει θαυμασμῷ ἀναπαυόμενον καὶ τάξαντες αὐτὸ ὡς φρουρὸν τῆς πόλεως. Ἐκτοτε ὁ Νεκρὸς ἐκεῖνος κατέστη ὁ φάρος τῶν εὐσεβῶν ἐπισκεπτῶν, οὓς προσκαλοῦσιν αἱ τῆς νήσου συνέπειαι.

«Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ εἶπω, ὅτι εἶδον τὸν Ἅγιον οὐχὶ ἅπαξ ἡ δις, ἀλλὰ πλείστακις. ἐκ δὲ τῆς ἐν τῇ νήσῳ ἐπισκέψεως εὐσεβῶν, εἴτα δὲ ἐπιστημόνων καὶ διασῆμων ξένων ἐπαρελήθην, ὡς αὐτοὶ, νὰ ἐξετάσω καὶ παρὶς τὸ θαῦμα.

«Κατέβαλον αὐστηρά· ἀλλ' ἀκάρπους προσπάθειας, ὅπως εὕρω τὸ ἐλάχιστον ἴχνος ταριχεύσεως ἢ τὴν χρῆσιν χημικῆς τινοςσκευασίας, τοῦ σκήνους πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀφεθέντος μοι ἐλευθέρου. Καὶ δὴ καὶ προσπάθειά μοι ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀπέβησαν ἄγονοι· ἐμείναμεν ἐκπληκτοὶ θεοθυσιμένοι, ἐν ἀνῶν θαυμασμῷ καὶ ἀνωφελείᾳ ὑποθέσει, κρατοῦντες τὴν ἀγίαν χεῖρα, ἡμεῖς ἡρέμου παρατηροῦντες θαυμασμοῦ τὰ ἐμπλεα γαλήνης χαρακτηριστικά τοῦ Ἁγίου, ἀποθανόντος πρὸ τριῶν περίπου αἰώνων.

«Πολλὰ εἶχον συνοδευθῇ, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν περιηγήσεών μου τούτων, ὑπὸ ἱεροῶν καὶ ἄλλων τῶν εὐπαιδευτῶν ἀνδρῶν, πλὴν πᾶσαι αἱ ἐξηγήσεις αὐτῶν ἐνστάθουν καὶ μέχρι σήμερον οὐδὲν συνήντησα, μολὶς ἀρ-

»χίζοντα νά λύη τόν Γόρδιον τοῦ ψυχολογικοῦ τούτου μυστηρίου.

«Ο δόκτωρ Britten ἀναφέρει ἀκολούθως θαύματά τινα λίαν ὑπερβέβαια ἐν τῇ τοῦ Ἀγίου ἱστορίᾳ. Ὑπὲρ τῶν δύο ἐπομένων προβάλλει τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ φήμην. Καὶ πρῶτον ἐγένετο τὸ κατὰ τὸν τρομερὸν σεισμόν τοῦ «Ἀγίου Διονυσίου». Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ λιτανεῖα τις μέλλουσα νά λάβῃ χώραν μετὰ τοῦ ἁγίου »λειψάνου, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ δημοτελοῦς τινος ἑορτῆς, δις διεσκηδάσθη ὑπὸ κερκυνῶν, λαίλαπος καὶ σειсмоῦ, καθ' ἣν στιγμὴν ἠτοιμάζοντο νά ἐξέλθωσι τοῦ ναοῦ μετὰ τοῦ λειψάνου. Τοῦτο συνέβη ἐπὶ Προστασί-»ας, πρὸ 50 περίπου ἐτῶν, τῶν Ζακυνθίων ἐντόνως διαμαρτυρηθέντων κα-»τὰ πράξεως, ἣν ἐθεώρησαν ἱεροσυλίαν. Κατὰ τὴν δευτέραν ὁμῶς ἀπό-»πειραν ἀριθμὸς οἰκιδῶν κατέρρευσε.

»Τὸ δεύτερον θαύμα συνέβη ἐπὶ Ναπολέοντος, ὅτε ἠπειλοῦντο αἱ νῆ-»σοι ὑπὸ τινος τῶν Γάλλων προσβολῆς. Προτιθέμενος ὁ Διοικητὴς νά »πέμψῃ δύο ἔγγραφα σπουδαιότατα τὸ μὲν εἰς Κέρκυραν, τὸ δὲ »εἰς Μελίτην, ἀνεκάλυψε, ὡς τὰ πλοῖα ἐγκατέλιπον τὸν λιμένα τῆς Ζα-»κύνθου, ὅτι τὸ διὰ τὴν Μελίτην προσδιορισμένον ἔγγραφον εἶχεν ἀποστα-»λῃ εἰς Κέρκυραν, τοῦτο δὲ εἰς Μελίτην φοβούμενος δὲ σπουδαίας »συνεπείας, ἕνεκα τῆς ἀνωμάλου ἐκείνης ἐποχῆς, ἀπεκάλυψε τὰς ἀνησυ-»χούσας αὐτὸν σκέψεις τῇ συζύγῳ του, ἥτις, γέννημα Ζακύνθου τυγχάνου-»σα, συνεβούλευσεν αὐτόν, ἵνα ἐπικαλεσθῇ τὴν ἀντίληψιν τοῦ Ἀγίου Διону-»σιου. Ὁ Διοικητὴς, Ἀγγλος, ἀπέρριψε τὴν συμβουλὴν ταύτην καὶ ἐν τῇ »ἀνυπομονησίᾳ του ὥμοσε μάλιστα ἄλλ' ἢ φοίκη, ὁ φόβος καὶ ἡ προ-»αίσθησις μέλλοντος δυστυχήματος μέχρι τοιοῦτου σημείου κατεῖχον »τὴν Ζακυνθίαν κυρίαν, ὥστε ὁ σύζυγός της, ὅπως ἐνισχύσῃ αὐ-»τὴν, οὐ μόνον ἐξήτησε παρ' αὐτῆς συγγνώμην, ἀλλὰ καὶ κατόπι παρακλή-»σεως αὐτῆς μετέβη εἰς τὸν ναὸν τὸν ἀριερωμένον εἰς τιμὴν τοῦ ἁγίου, »οὗτινος καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν ἀντίληψιν. Δύναται τις νά κρίνῃ, ἐὰν ἡ »ἐπίκλησις αὕτη κπῆδῃ ματαίᾳ. Αἶρνης λαϊκῆς ὁρμητικῆς ἐξηγέρθη περὶ »τὰς Ἰονίους νήσους, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας τὰ κομίζοντα τὰ ἔγ-»γραφα πλοῖα ἠναγκάσθησαν νά ὀπισθοχωρήσωσι, καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁ »Διοικητὴς ἐπεδιόχετο ἐπὶ τοῦ πρώτου ἀφικομένου πλοίου, τὸ δεύτερον »ἐλλιμενίζετο ὅπως πενορθώσῃ τὰς βλάβας του. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νά εἰ-»πωμεν ὅτι τὰ ἔγγραφα ἀντηλλάγησαν πᾶντα καὶ ἀπεστάλησαν εἰς »τὸν πρὸς ὅρον.

«Ὁφείλω νά προσθέσω, ὅτι ὁ Διοικητὴς ἠσπᾶσχε τὴν δοξασίαν τῆς συ-»ζύγου του καὶ εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος ἀνήγειρεν ἐξ εὐγνωμο σύ-»νης ἐπὶ τοῦ ἀκινήτου στήθους τοῦ προστάτου Ἀγίου ἐν τῶν βαρυτιμοτέ-»ρων τιμητικῶν δειγμάτων, ὅπερ ὑπὸ βασιλικῆς χειρὸς εἶχε λάβει ποτὲ ἐν »τῷ τόπῳ του. Ἐγὼ αὐτὸς εἶδον τοῦτο, ὡς ἐπὶ τῇ τιμακρῇ τινα κει-»μήλια, κόσμους καὶ ἄλλας ἐνδείξεις εὐγνωμοσύνης, δι' ἐλλογίας δὲ χεί-

»σας καὶ μυστηριώδεις ὑπηρεσίας ἀποδοθείσας ὑπὸ τοῦ σιγηλοῦ σκή-»νους, ἀναπνευμένου ἐν τῷ μέσῳ τῶν δειγμάτων τούτων τῶν μαρ-»τυρούντων σεβασμὸν.

«Θαυμαστότερον ἐστὶ τοῦτο. Ἐγνώρισα ἐγκληματίας καὶ ἐγκαθεϊμένους, »ὁδηγηθέντας παρὰ τῇ επιβλητικῇ λάρνακι. Καθ' ἣν στιγμὴν προσε-»κλήθησαν ὑπὸ τοῦ ἐν ὑπηρεσίᾳ ἱερέως, ἵν' ἀφθῶσι τῆς θείας καὶ ὡ-»ρηαίας χειρὸς τοῦ ἁγίου. ἡ καρδία των συνετρίβη, δάκρυα μετανοίας »κατέκλυσαν τὰ πρόσωπα αὐτῶν καὶ ἀπεμακρύνθησαν, κατόπι ταπει-»νης ἐξομολογήσεως καὶ ἀποῦ ἐξήτησαν συγγνώμην τῶν σφαλμάτων αὐτῶν.

«Καὶ δὴ παρῆλθον ἑκτοτε τριάκοντα ἔτη, ἀφ' οὗτο τοῦ τελευταίου εἰ-»»δον τὸ θαύμασιον σκῆνος τοῦ Ἀγίου Διονυσίου· τὸ κάλλος καὶ ἡ ἐντέ-»λεια, ἅτινα περιεφρόνησαν ἐπὶ τρεῖς σχεδὸν αἰῶνας τὸν χρόνον καὶ τῆς φθορᾶς »τὴν νόμον οὐδεμίαν ὑπέστησαν ἀλλοίωσιν, κατὰ τὸ διάστημα τούτο.

»Ἡδυνάμην νά συμπληρώσω ὁλόκληρον τόμον, ἐξιστορῶν τὴν θαυ-»ματουργικὴν δύναμιν τοῦ προστάτου ἁγίου Ζακύνθου, ἀλλ' ἀδυνατῶ »νὰ χαράξω μίαν μόνην γραμμὴν, ὅπως ἐξηγήσω τὸ μυστήριον σώματος »ὕλικου, ἐφ' οὗ ὁ θάνατος οὐδεμίαν ἄλλην ἐξήτησεν ἐπιρροήν, ἡ ταύτην »μόνον, τοῦ νὰ νά θέσῃ τὸν δάκτυλον τῆς αἰωνίου σιγῆς ἐπὶ τῶν κεκλει-»σμένων χειλέων.

«Ὅταν σκέπτομαι ἐπὶ τοῦ μήπω διελυγνθέντος τούτου προβλή-»ματος, τὸ μυστήριον τοῦ Ἀγίου Διονυσίου παρίσταται μοι, ὡς ἡ ἐντε-»»λεστέρᾳ ἐξ ὧν παρετήρησα ἄλυσσις μεταξὺ ζωῆς καὶ θανάτου, ἡ μάλλον »ὁ δεσμός ὁ συνέχων τοὺς δύο κόσμους.»

Τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον τοῦ δόκτορος Britten τελευταῖον διὰ τῶν λέξεων «Ἡ »νῆσος Ζακύνθου καὶ τὸ σῶμα τοῦ Ἀγίου Διονυσίου πάντοτε ὑφίσταν-»»ται. Εἴθε δὲ οἱ ἀρνούμενοι τὰ γεγονότα, νά μεταβῶσιν ἐκεῖ καὶ ἐξε-»»τάσωσι ταῦτα, ἄλλως παραχρῆμα ἂς σιγήσωσι. Γένοιτο.»

Λυπούμεθα, ὅτι ἐλλείπει χώρου καὶ ἕνεκα τῆς ἐκδόσεως τοῦ φύλλου ἡ-»μῶν κατ' αὐτὰς τὰς παραμονὰς τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἀγίου Διονυσίου, δὲν ἠδυνή-»»θημεν νά δημοσιεύσωμεν καὶ ἑτέραν περὶ τοῦ Ἀγίου ἀνέκδοτον μελέτην »ἐπιφυλασσόμενοι νά δημοσιεύσωμεν ταύτην ἐν εὐθυτέρῳ καιρῷ, ὅτε καὶ ἰ-»»διακίτῳ· θέλομεν δημοσιεύσαι ἐκτενέστερον τὰ περὶ τοῦ Προστάτου τῆς νῆ-»»σου ἡμῶν Ἀγίου Διονυσίου.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ

(ΠΑΝΟΜΟΙΟΥΤΗΤΗΝ ΤΗΣ ΥΠΟΓΡΑΦΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ)

Ἰω' ὁ ἀρχιεπίσκοπος ὁ σιγῆς

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἰω' ὁ ἀρχιεπίσκοπος ὁ σιγῆς

ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑ

(ΤΟΙΣ ΦΙΛΟΙΣ ΣΥΓΓΡΑΦΟΙΣ)

ΥΠΟΓΡΑΦΗ ἢ διάγραμμα ἢ καὶ ἔχνογραφία παρὰ καλλιτέχναις ἐστὶ, σύμπλεγμα γραμμῶν διαφόρων εὐθειῶν ἢ καμπύλων σκοπὸν ἔχουσῶν τὴν παράστασιν ἀντικειμένου οἷον· δῆποτε, ἄνευ σκιαγραφήσεως ἢ χρωμάτων.

Ἡ ὑπογραφή, ἡ πρώτη καὶ κυρίως ἐργασία τοῦ καλλιτέχνου ἐν γένει τυγχάνουσα, χρήζει μελέτης ἐπισκευῆς, καθόσον ἀφορᾷ τὴν κανονικὴν καὶ συμμετρικὴν πλοκὴν τῶν ἀπαρτιζουσῶν ταύτην γραμμῶν, διότι, ἂν ἐπιπολαίως σ.νθῆσθαι οὗτος ταύτην, ἀδύνατον νὰ παραγάγῃ τεχνούργημα οἰονδῆποτε ἀντάξιον λόγου. Ἡ ὑπογραφή σχετιζομένη στενῶτατα πρὸς τὸ αἶσθημα, καθότι τούτου ἡ ἐκείνου τοῦ ἀντικειμένου τὴν παράστασιν τοῦ χαρακτῆρος ἀπεργάζεται κυρίως, εἶνε τὸ μόνον ἀληθὲς κάτοπτρον, ἐν ᾧ διορᾷ τις καθαρῶτα, οὐ μόνον τὸ σύνολον τῶν ἐξωτερικῶν γραμμῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς τοιαύτας ἢ τοιαύτας ἐσωτερικὰς διαθέσεις, ἂν τὸ ὑπ' ὅψιν ἀντικείμενον ἀνήκῃ εἰς τὸν κύκλον τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεως. Σκοπὸς τῆς τοῦτο κυρίως εἶνε, πλὴν οὐχὶ πάντοτε μετ' ἐπιδεξιῶν τέχνης καὶ ὡς ἀρμόζει εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐτῆς περιωπὴν πράττει τοῦτο, δι' ὃ βλέπομεν αὐτὴν τότε τοῦ προορισμοῦ τῆς δυστυχῶς ἐκπίπτουσας, καὶ ἀπόδειξις, ὅτε λ.χ. ἀρχιτεκτονικῆς τινος οἰονδῆποτε ἔργον, ἄγαλμα, ἢ γραφὴ τις, σκοτεινὴν καὶ περίπλοκον ἰδέαν παρουσιάζουσιν ἡμῖν· τοῦθ' ὅπερ σημαίνει, ὅτι εἰς τὴν ὑπογραφὴν τῶν τοιούτων θὰ λανθάνῃ βεβαίως ἡ τοῦ καλλιτέχνου ἀμέλεια, καθόσον ἀφορᾷ τὴν ἐκφραστικότητά ταύτης· πλὴν τότε λέγομεν ταῦτα οὐχὶ ὕψους τέχνης προϊόντα, ἀλλ' ἀπλῶς ἀτελῆ προσχεδιάσματα τέχνης. Ἀληθῶς, οὐδόλως σπουδαιότης οὔτε ἂν ἀξία λόγου ἔσται ἐκείνη τῶν ὑπογραφῶν ἐκ τῆς ὁποίας μόνον δεξιὸς παρατηρητὴς θὰ δυνηθῇ νὰ ἐννοήσῃ ὁποῖόν τι αἶσθημα θὰ παραγάγῃ τούτου ἡ ἐκείνου τοῦ ἀντικειμένου ἢ ὅψις, ἢ ὁποῖαν τινὰ ἰδέαν πρόκειται τοῦτο νὰ ἐξυπηρετήσῃ. Ἡ ὑπογραφή, ἵνα ἀποβῇ ἀξία τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῆς προορισμοῦ, ἀνάγκη πρὸ πάντων νὰ ᾖ ἐκφραστικὴ. Πρὸς τοῦτο ὁμῶς δέον καὶ ὁ καλλιτέχνης τοῦ καλοῦ τὴν ἰδέαν νὰ κατέχῃ ἐντός τοῦ ἀπηλλαγμένην οἰασθῆποτε διαφθορᾶς ἢ παραμορφώσεως, ἄδολον, διαυγῆ καὶ πρὸς εἰλικρινεῖς αἰσθηματικὰς ἐκφράσεις καὶ καθαρὰς τέλος ἀποβλέπουσαν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται, ὅτι εἰς τὰς καλὰς λεγομένας τέχνας ἢ τοῦ ἀκαταλήπτου ἢ δυσνοήτου ἰδέαν ἐντελῶς νὰ ἐκλείψῃ καὶ τοῦτο, διότι, κατὰ φυσικὸν λόγον, εἰς γριφώδεις ἐννοίας καὶ στριφνὰς παρυστάσεις οὔτε τὸ ὄμμα τοῦ ἀνθρώπου τέρεται, οὔτε ἡ ψυχὴ τοῦ

χαίρει ποσῶς. Ἀπλότης, ἐκφρασις καὶ χάρις εἶνε τὰ μόνα ἐλατήρια, ἃ τινὰ δύνανται νὰ προετοιμάσωσιν ἡμᾶς πρὸς ἀντίληψιν τοῦ καλοῦ ὅπερ ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ψυχὴν μας εὐχαριστεῖ. Ἐκ τῶν ὑπογραφῶν λοιπὸν ἐκείνη ἥτις κέκτιται τὰς ἀνωτέρω ιδιότητας καὶ ἐν συνδυασμῷ συμφῶν ταις διαφόροις μεταλλαγαῖς τῶν τε περιστάσεων καὶ τοῦ χρόνου, πρὸς δὲ καὶ τῶν ἐκφραστικωτάτων ἐκείνων τοῦ καλοῦ κανόνων, δύνανται εὐχερέστατα νὰ διαθέσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ παρατηρητοῦ ἐν γένει ὅποτε καὶ ὅπως αὕτη θέλῃ.

Ἐν τούτοις ἡ τῆς ὑπογραφῆς ἀξία δὲν ἔγκειται ἐδῶ μόνον. Πληρεστέρα καὶ ἐκφραστικωτέρα γίνεται, ἐπαξίως τοῦ ὑψηλοῦ αὐτῆς προορισμοῦ, ὅποταν σὺν τοῖς ἄλλοις σκοπῇται οὐχὶ τὴν παράστασιν μερικῶν ἢ ὁτομικῶν τινῶν ἀντικειμένων, ἀλλ' ἐν εὐρυτέρῳ ἀσכולουμένῃ κύκλῳ περὶ τὴν ἀπεικόνισιν ἰδεῶν, ἀφηρημένων ἢ γενικωτέρων τινῶν ιδιοτήτων εὐγενῶς καταγίνεται. Τὸ τοιοῦτον ἐπιτυγχάνει εὐθὺς ὡς ἐκλείψῃ τῶν βιωτικῶν ἀναγκῶν ἡ ἰδέα, ὅταν τουτέστι δὲν εἶνε ὑπηρετικὴ τῶν ἀπαιτήσεων τούτου ἡ ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου, διότι τότε συστέλλει τὸν ὀρίζοντά της, περιορίζει τοῦ εὐγενοῦς προορισμοῦ τῆς τὸν κύκλον. Ἴνα δυνηθῇ δι' ἐλευθερίας καὶ ὁλως ἀνεξαρτήτου ἰδέας τὸν σκοπὸν τῆς νὰ ἐκπληρώσῃ, ἐπεξηγοῦσα καὶ αὐτὴν τὴν μυστικὴν ἐννοίαν τὴν ὁποῖαν μίξ ἔστω τῶν γραμμῶν τῆς ἴσως προτίθεται νὰ δείξῃ ἡμῖν, ἀνάγκη πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ ἀρθῇ πᾶς περιορισμὸς δουλικὸς ἀπ' αὐτῆς. Τότε πλέον θ' ἀνέλθῃ εἰς ὑψίστην περιωπὴν καὶ τὰ προϊόντα αὐτῆς ἔσονται οὐχὶ μόνον ἀνέξια θαυμασμοῦ ἀλλὰ καὶ λατρείας ἀπὸ μέσης καρδίας προσφερομένης.

Ὡς συμπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω δέον νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰ ἐξῆς. Ἡ ὑπογραφή προορισθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ὑπερτάτου Καλλιτέχνου ὅπως διαστέλλῃ τὰ διάφορα ἀντικείμενα μεταξύ των, εἶνε ὁ ἀσφαλέστερος ὁδηγὸς καὶ ἐρμηνευτὴς οὕτως εἰπεῖν τῶν ἀντιληπτικῶν τῶν ἀνθρώπων ἐν γένει δυνάμεων, προκειμένου νὰ κατανοήσωσιν οὗτοι τὸ ποῖον ἢ τὴν φύσιν τούτου ἡ ἐκείνου τοῦ ἀντικειμένου. Ἀλλ' ὅποταν τέλος προσπίπτῃ αὕτη, οὐ μόνον εἰς τὰς διανοητικὰς μας δυνάμεις ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς αἰσθητικὰς ἡμῶν ιδιότητας παρουσιάζουσα τὰ διάφορα ἀντικείμενα ὑπὸ τὸ κράτος τῶν τριῶν διαστάσεων ὑποβεβλημένα, τότε πλέον μεγεθύνεται ἐτι κατ' ἀξίαν, ἐν ἐνὶ λόγῳ καθίσταται ἀπόλυτος, διότι, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, εἶνε καταληπτὴ εἰς ἡμᾶς καθ' οἰανδῆποτε περίστασιν ἢ ὥραν· ἀρκεῖ νὰ ᾖ γνωστὸς ἡμῖν ἐκ τῶν προτέρων ὅπωςδῆποτε τῶν διαφόρων ἀντικειμένων ὁ ἀρχικὸς σχηματισμὸς.

Ἀλλ' ἐξετάσωμεν ἤδη μερικώτερον τὰ καθέκαστα τῶν δύο τούτων στοιχείων τῆς ὑπογραφῆς καὶ τοῦ χρώματος δηλονότι, ἐν σχέσει πρὸς μίαν ἐκάστην τῶν τριῶν καλῶν τεχνῶν.

Ἡ ὑπογραφή εἰς μὲν τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν εἶνε ἡ παράστασις ἐν

σμικρῶ συνήθως καὶ κατὰ μαθηματικὴν ἀναλογίαν τῶν τριῶν τοῦ Ἀρχιτέκτονος ὅλως διαφόρων ἐργασιῶν, ἥτοι τῆς δι' ἐπιπέδων ὀριζοντίων κατατομῆς ἐφ' οἰουδήποτε σημείου τοῦ οἰκοδομήματος διερχομένων, τῆς δι' ἐνός ἢ πλειόνων κατακορύφων ἢ κεκλιμένων ἐπιπέδων καθ' ὕψος τομῆς ἐφ' οἰωνδήποτε σημείων καὶ τούτων τοῦ οἰκοδομήματος διερχομένων καὶ τελευταίον τῆς ἀναγραφῆς τῶν ἐξωτερικῶν ὤψεων, ἥτοι τῶν λεγομένων προσόψεων. Ὅπόταν αἱ ἄνω ἐργασίαι, αἵτινες τὴν ὑπογραφὴν εἰς τὴν Ἀρχιτεκτονικὴν συνιστῶσιν, εἰσὶν ὑπὸ καθαρὰν καὶ εὐληπτον ἔννοιαν γεγραμμέναι, ἐπιδιδῶσαι ἐντελῆ συνδυασμὸν τῶν τὸν χαρακτῆρα τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ οἰκοδομήματος συνιστάσων γραμμῶν, συμφώνῳ πρὸς τὴν καθολικὴν αὐτοῦ ιδέαν, τότε εὐθὺς κατὰδηλος ἡμῖν γίνεται τῆς ὑπ' ὅψιν οἰκοδομίας ὁ προορισμός. Εἰς τοῦτο διέπρεψαν ἐπὶ πολὺ, πλὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, οἱ τε Αἰγύπτιοι, Σῖναι καὶ Ἰνδοί. Ἡ ὑπογραφὴ, πρὸ πάντων τῶν ναῶν τῶν ἀνωτέρω λαῶν, περὶ τῶν ὁποίων προσεχῶς θὰ πραγματευθῶμεν, εὐχερίστατα προδίδει εἰς τὸν παρατηρητὴν ἀπάσας σχεδὸν τὰς ἐξαιρέτων καὶ αὐτὰ ἐτι τὰ μυστήρια καὶ τὰς δοξασίας, ἐφ' ὧν ἱδρυσαν τὰ θρησκευτικὰ τῶν συστήματα. Λοιπὸν ἡ μὲν ὑπογραφὴ ἐνέχει τὸν κυριώδη καὶ καθολικὸν σκοπὸν τῶν τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς προϋπόντων καὶ εἶνε ἡ μόνη ἀφετηρία οὕτως εἰπεῖν ἐξ ἧς τὴν γένεσιν τοῦ λαμβάνει κεχαракτρισμένον ἀρχιτεκτονικὸν τι ἔργον, ὅσον δ' ἀφορᾷ περὶ τοῦ χρώματος, λέγομεν μόνον ὅτι εἰς τὴν τέχνην ταύτην δὲν ἦνε σχεδὸν, οὐσιῶδες καθόλου, μὴ δυνάμενον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀληθῆ τῆς τελειότητος ἔκφρασιν.

(ἔπεται συνέχεια)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΜΑΡΟΥΔΑΣ

Η Κ. ΕΓΓΛ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΚΗΝΗΣ ΤΟΥ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ ΘΕΑΤΡΟΥ

Ἡ ἡθοποιὸς Εὐαγγελία Παρασκευοπούλου, ἥς ἡ θεατρικὴ φήμη μετὰ τόσοῦ πατάγου διεσαλπίσθη ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ πέραν ταύτης ἐπεξετάθη, δοκιμάζεται ἤδη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ ἡμετέρου θεάτρου. Ἔχομεν μικρὸν τινα ἐγωϊσμὸν, μικρὰν τινα καύχησιν, τὴν δὲ ποίαν νομίζομεν, ὅτι δὲν θ' ἀπορρίπτωσιν οἱ πολλοὶ τῶν τῆς Ἑλλάδος κατοίκων, καὶ ὁ μικρὸς οὗτος ἐγωϊσμὸς συνοψίζεται εἰς τὸ ὅτι δυστυχῶς ἂν δύο ἐν Ἑλλάδι θεάτρα, δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τὰ κριτήρια τῶν ἐν Ἑλλάδι θεάτρων, τὰ σταθμίζοντα καὶ διακρίνοντα καὶ ἔργα καὶ ἀνθρώπους, τὸ ἐν τῶν δύο τούτων κριτικῶν θεάτρων εἶνε καὶ τὸ ἐν Ζακύνθῳ. Ὁ λόγος τοῦ τοιούτου ἐγωϊσμοῦ καὶ εὐνητος εἶνε καὶ πειστικός. Ὅτι μὲν ἡ Ζακύνθος ἔχει ἔμφυτον τινα χάριν φυσικὴν τιτάλαντον, τῆς βαθύτης γνώσεως τῶν διαδραματιζομένων χαρακτῆρων καὶ τῆς ἐμβριθοῦς κατανόησεως τῶν ἡχῶν

τοῦ μελοδράματος, τῆς οἰκονομίας τῶν δραματικῶν ἔργων, καὶ τῆς κατανόησεως τῆς ἡθοποιίας, τοῦτο οὐ μόνον μεμαρτυρημένον καὶ δεδοκιμασμένον εἶνε, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἀποδεδειγμένον. Τὴν ἔμφυτον ταύτην χάριν τοῦ Ζακυνθίου κοινοῦ, ἐπέρρωσαν ἐτι μάλλον καὶ αἱ συχναὶ μετὰ τοῦ θεάτρου ἐπικοινωνίαι καὶ αἱ κατὰ καιροὺς καὶ πρὸ τῆς ἑνώσεως καὶ μετὰ ταύτην ἀπὸ τῆς Ζακυνθίας σκηνῆς ἐμφανίσεις ἐξόχων ἀοιδῶν καὶ ἐξοχωτέρων ἡθοποιῶν, ὧν οἱ πλείστοι Ἰταλοί. Τὰ ὀνόματα τῆς Molo, τοῦ Carboni, τοῦ Morosi, τοῦ Drago, τῆς Delugo καὶ ἄλλων πολλῶν, ὧν ὁ κατάλογος θὰ ὑπερέβαινε τὰ ἡμέτερα ὅρια, εἰσέτι δὲν ἐβύσεν ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν παλαιότερων Ζακυνθίων, τοῦ ὀλετῆρος χρόνου ἢ πάροδος.

Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνὸς τούτου ἡ σκηνὴ τοῦ ἐν Ζακύνθῳ θεάτρου ξενίζει τὴν καλλιτέχνιδά κ. Εὐαγγελίαν Παρασκευοπούλου, ὑπὲρ ἧς τόσα ἐγκώμια ἔμελψεν ὁ Ἑλληνικὸς τῆς πρωτευούσης τύπος. Δὲν εἶναι ξένα τοῖς Ζακυνθίοις τὰ μέχρι τοῦδε ὑπὸ τῆς κ. Παρασκευοπούλου ἀναβιβασθέντα ἔργα. Τὸ ἐν σαρκὸν ἄγαλμα τοῦ Cicconi, ἡ Γαλαττεία τοῦ μακαρίτου Βασιλεῖαδου, ἡ Κυρία μετὰ τὰς Καμμέλιας τοῦ Δουμά κτλ. ταῦτα πολλάκις ἀνεμασθήσαν καὶ πολλάκις ἐπανελήρθησαν, ὥστε ἡ διδασκαλία τῶν δραμάτων ἐκείνων νὰ καταστήσῃ εὐχερεστέραν τὴν κρίσιν. Ἀλλ' ἡδὴ δὲν πρόκειται περὶ ὀλοκλήρου τοῦ θιάσου τῆς κ. Παρασκευοπούλου, πρόκειται μόνον περὶ τοῦ πρωταγωνιστοῦντος προσώπου τοῦ θιάσου, ὅπερ εἶνε αὐτὴ ἡ κυρία Παρασκευοπούλου. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἄχρι τοῦδε δοθέντων δραμάτων γενικῶς, ἡ κυρία Παρασκευοπούλου δὲν ἐδείχθη οὔτε κατωτέρα, οὐδ' ἀνωτέρα τῆς καλυψάσης τὸ ὄνομα αὐτῆς φήμης, ὡς καλλιτέχνιδος ἡθοποιῦ. Ἡ Ἑλληνὶς καλλιτέχνις, καίτοι κέκμηται ὅλα τὰ προσόντα ἐκεῖνα τῆς ἡθοποιίας, ὅλας ἐκείνας τὰς λεπτότητας καὶ ἀποχρώσεις, αἵτινες ὧς σκιαὶ παρακολουθοῦσι τοὺς κανόνας τῆς τέχνης ὅμως εἶνε γυνὴ οὐχὶ τοῦ παρόντος, ἀλλὰ τοῦ μέλλοντος. Ὅταν ποτὲ ἡ Ἑλληνικὴ σκηνὴ ἀνέλθῃ εἰς τὴν περιωπὴν ἐκείνην, εἰς τὴν ὁποίαν πρέπει ν' ἀνέλθῃ, διὰ τῆς δημιουργίας ἐξόχως Ἑλληνικῶν ἔργων, διὰ τοῦ σχηματισμοῦ ἐντέχνων ἡθοποιῶν, ἡ κυρία Παρασκευοπούλου θὰ διεκδικῇ θέσιν ἐπίζηλον μεταξὺ τῶν δρώντων προσώπων τοῦ ἀναγεννωμένου Ἑλληνικοῦ θεάτρου, δρέπουσα τὰς δάφνας ἐκείνας αἵτινες ἤδη φαίνονται ἀνθοῦσαι.

Εἰς τὰ δράματα ἐν οἷς μέχρι τοῦδε ὑπεδύθη τὸ πρωταγωνιστοῦν πρόσωπον, ἔπαιξε μετὰ πολλῆς μὲν καὶ φυσικῆς τέχνης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ σπανίας. Τὸ πολὺ αἰσθημα κατακλύζει τὴν καλλιτέχνιδά καὶ ὑπερβάλλουσας συγκινήσεων καὶ παθῶν χοῆσιν ποιεῖται ἐκεῖ ἔπου δὲν πρέπει. Καταφανέστατα καὶ ὁ μὴ ἐν τοῖς δραματικοῖς ἔργοις μεμνημένος διαβλέπει, ὅτι ἡ κυρία Παρασκευοπούλου καὶ τὰς μικροτέρας λεπτότητας, καὶ τὴν ἐλαχίστην συγκίνησιν, ἀναβιβάζει εἰς βαθμὸν πέραν τοῦ ὑποφερτοῦ· ἀλλ' ὅμως τῶν αἰσθημάτων ἢ πάλιν, τῶν χαρακτήρων ἢ μετάδοσις, τῶν διαφορῶν ἀποχρώσεων ἢ ἀντίθεσις, τῶν διαλόγων

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

τὸ φυσικόν, πάντα ταῦτα εἶναι κτήματα τῆς κ. Παρασκευοπούλου τὰ δ-
ποῖα διερμηνεύει ὡς θαυρὸς ψυχολόγος, ψυχολογῆσας ἐπὶ τῶν ἐννοιῶν καὶ
ἰδεῶν τῶν διχόφων δραματικῶν ἔργων· καὶ τοῦτο ἐν τῇ ἡθοποιᾷ δὲν
εἶνε μικρόν. Ὁ γέλως, ἡ συγκίνησις, τὸ μεῖδιμα, ἡ εἰρωνεία, ἡ κα-
ταφρόνησις, ἡ ἀπλότης, ἡ στάσις, πάντα ταῦτα διατηροῦνται ἀμείω-
τα παρὰ τῇ καλλιτέχνιδι μέχρι τέλους τοῦ δράματος, ἀκολουθοῦν-
τα τὴν πάλιν τῶν αἰσθημάτων, τὸν θόρυβον τῶν συγκινήσεων ὁ-
σας ὑφίσταται διδάσκουσα ἡ καλλιτέχνις γυνή. Ἄν ἡ σκηνὴ μείνῃ μετὰ
τῶν ἄλλων ἡθοπειῶν, ἀπουσιάζουσι τῆς κυρίας Παρασκευοπούλου, ἀ-
ναζητεῖτε τὴν γυναῖκα, ἐνδύμυχός τις ἀγωνία σὰς καταλαμβάνει,
καὶ τὸ χάσμα ἐκεῖνο τὸ μικρόν, τὴν ἑλλειψιν ταύτην τὴν στιγμιαίαν,
διασκεδάξετε ὑπὸ τὴν πεποιηθεῖν ὅτι ἐν τῇ μελλούσῃ σκηνῇ θὰ ἴδῃτε τὴν
κ. Παρασκευοπούλου ἀνωτέραν ἢ ὅπως τὴν ἤκούσατε εἰς τὴν προη-
γουμένην, διότι ἡ κ. Παρασκευοπούλου μυστηριωδῶς πως δὲν ἐκτυλίσσε-
ται ἀπὸ τῆς ἀ. πράξεως τοῦ δράματος ὡς καλλιτέχνις, ἀλλ' ἡ ἐκ-
τύλιξις προβαίνει ἡρέμα καὶ ἡσυχῶς, κανονικῶς καὶ τεχνικῶς, ὡς τοῦ
ἡλίου τὸ φῶς τὸ μέχρι τέλους τῆς ἡμέρας ἀποκαλύπτει ἀπάσας αὐτοῦ
τὰς ἀποχρώσεις. Ἡ φωνὴ τῆς κυρίας Παρασκευοπούλου, εἶνε φωνὴ διή-
κοσσα δι' ὅλου τοῦ δράματος, δὲν ἔχει φαίνεται τὴν ἑντασιν ἐν
τῷ πάθει καὶ τὴν χαλάρωσιν ἐν τῇ συγκινήσει, ἀλλ' αὐτὴ αὐτὴ ἡ
φωνὴ τῆς συγκινήσεως, εἶνε μετ' ὀλίγον καὶ φωνὴ πάθους, αὐτὴ αὐτὴ
ἡ φωνὴ τοῦ διαλόγου, εἶνε φωνὴ καὶ τῶν διαφορῶν ἐξηγήσεων τοῦ μονο-
λόγου· ἀλλὰ καίτοι τοιαύτην ἀτέλειαν ἔχῃ ἡ καλλιτέχνις, δὲν παύει
νὰ εἶνε αὐτὴ ἡ κ. Παρασκευοπούλου, ἡ ἀφελὴς ἐν τῇ φυσικότητι, ἡ φυ-
σικὴ ὡς Γαλάτεια, ἡ συμπαθὴς ὡς Μαργαρίτα.

Εὐχῆς ἔργον θὰ ᾔτῃ ἂν ἡ Ἑλληνικὴ σκηνή, ἡ τοσοῦτω στεῖρα καὶ ἀν-
θρώπων καὶ ἔργων, ἡρίθμει περισσοτέρας τοιαύτας καλλιτέχνιδας γυ-
ναῖκας, αἵτινες μεθ' ὅλας τὰς ἀτελείας καὶ ἑλλείψεις των πολλὰ ὑπὲρ
σχοῦνται εἰς τὸ μέλλον, ἀναδίδουσαι οὕτω διὰ τῆς φήμης των ἐν τῇ Ἑλ-
ληνικῇ ἡθοποιᾷ τὸ πρῶτον φῶς, ζωηροτέρας λαμπηδόνας. **MUSCELUS.**

— Ὅταν ἐδάνεισας κατὰ πρῶτον φοράν ἄνθρωπον, ὅστις σοὶ ἀπέ-
τισε μετ' ἀκριβείας τὸ χρέος του, μὴ θεωρήσῃς τὸ τοιοῦτον ὡς ἐγγύη-
σιν διὰ νὰ δανείσῃς αὐτὸν ἐκ δευτέρου. Ἡ ἀκριβεία περὶ τὴν πληρω-
μὴν τοῦ πρώτου δανείου ὑποκρύπτει πολλάκις τὴν ἀπάτην εἰς τὸ δεύτε-
ρον. (Α. Μαρτζώκης)

— Ὅταν φθονερός τις ὁμοτέχνης ἐρῇται νὰ σοὶ ἐπαινέσῃ ἔργον σου,
σημεῖον ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἐπιτυχές. Οὐδεὶς κάλλιον τοῦ φθονεροῦ
δύναται νὰ κατανοήσῃ τὴν ἀξίαν ἔργου τινός. (Ὁ αὐτός.)

— Ἐὰν τὰ πτηνὰ ἔχουσιν εἰς τὰ χεῖλη τὸ κελᾶδημα καὶ οἱ ὄφεις τὸ
δηλητήριον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὸν λόγον, ἡδύτερον τοῦ κελᾶδήμα-
τος, δριμύτερον τοῦ δηλητηρίου. Α. Χ. Ζ.

ΛΥΣΕΙΣ ΑΙΝΙΓΜΑΤΩΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΦΥΛΛΟΥ

(3) Παρὰ—χορῆμα=Παραχορῆμα. (4) Ναβουχοδονόσορος.

Λύται· Βασ. Παπαγεωργόπουλος καὶ Κωνσταντ. Τσιμαζέας

ΤΑΚΣΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

